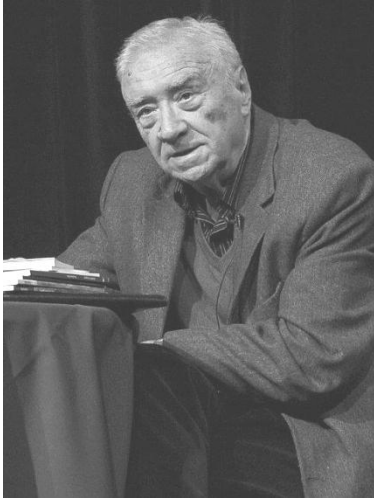

BARÁTHI OTTÓ

A kultúra és a közélet salgótarjáni reprezentánsa A 80 éves dr. Csongrády Béla köszöntése

Tanár, filozófiatörténet-doktor, népművelő, művelődés- és kultúrpolitikus, újságíró, lapszerkesztő, szakíró, kritikus, színházi szóvivő. Az irodalom, a művészetek, a kultúra és a labdarúgás helyi nagykövete. Salgótarján város elmúlt fél évszázadának egyik legismertebb közszereplője, jeles lokálpatrióta, a Palócföld c. folyóirat főmunkatársa. Dr. Csongrády Bélát születésnapja alkalmából – lapunk szerkesztősége nevében is – közíró kollégája köszönti.

A köszöntők – legyenek bár lelkes laudációk vagy csak visszafogott méltatások – jobbára szubjektív hangvételűek. Ez a megállapítás most is érvényes, hiszen én magam immár ötven éve – ez is érdekes „jubileum” – ismerem az ünnepeltet. Lényegében 1971 nyaratól közvetve vagy közvetlenül munka- vagy személyes kapcsolatban vagyunk egymással. Ami éppúgy elfogulttá teheti, mint ahogy hitelesítheti is a köszöntőmet. Még így is nagy merészség kellene ahhoz, hogy a teljes életút értékelésére és pályakép készítésére vállalkozzak. Miközben talán elég tudásom sem lenne hozzá, és nem sajtúíthatom ki a folyóiratot sem. Végül pedig a 80. születésnap „csak” egy – igaz kivételes – mérföldkő, jelentős állomás az ünnepelt életében. Ezért én csak felvillanthatom kortársam életútját, egyes állomásain keresztül írhatom le pályáját, rekonstruálhatom munkásságát, körvonalazhatom karakterét. Elsősorban úgy – ez viszont fontos – ahogy azt én megismertem, és ahogy azt én érzem, érzékelem. Minderre – a

fentiekén túl – még szellemiségünk közelsége, értékeink hasonlósága, lokálpatrióta lelkületünk is predestinál.

Az ismeretszerzés: gyermek- és iskolásévek

Dr. Csongrády Béla 1941. szeptember 4-én Hatvanban látta meg a napvilágot (ahol e sorok írója is), de felnevelő dajkájának Salgótarját tartja. Történt, hogy vasutas édesapját a születését megelőzően Hatvanba helyezték, a család odaköltözött, és ő ott született meg. Kisgyermekként élte át a vasútállomás borzalmas bombázását, aminek a nyomasztó emléke sokáig (el)kísérte. 1945 után költöztek vissza Salgótarjánba. A szülők az átlag tarjáni családok szintjén, viszonylagos biztonságérzetben éltek szeretettel gondoskodva egyetlen gyermekükről, aki 1947-ben kezdte a tanulást a Forgách úti elemi – most Dornyay Béla nevét viselő – iskolában. Itt járta ki az alsó tagozatot, majd a Rákóczi úti iskolában a felső négy osztályt. Szívesen emlékezik tanítóira: az elemiben a legtöbbet Tömöri Józstól kapta, a „Rákóczi”-ból elsőként Nagy Sándort említi, aki mint testnevelő tanár „egy legenda” volt. Vele is megkedveltette a sportot, különösen a labdajátékokat – egész életére.

Az olvasás szeretetét már a szülőktől megörökölte, akiktől azt látta, hogy egymás után olvassák a könyveket. Mintegy 80–100 kötetük volt, beleszámítva a saját ifjúsági regényeit is, amelyeket az iskolában, illetve otthon jutalomként vagy ajándékba kapott. Az olvasást, a könyv szeretetét a legértékesebb családi örökségének tartja. Olvasmányélményei közül – gyermekkorra óta – Molnár Ferenc *Pál utcai fiú*kja és Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regénye formálták leginkább a személyiségét.

A lakásukban manapság már több ezer kötet veszi körül, lassan helyi ritkaságszámba megy a házikönyvtára. Babits Mihály nyomán vallja: „Ó, ne mondjátok azt, hogy a könyv ma nem kell, / hogy a könyvnél több az élet, s az ember. / Hisz a könyv is élet, s él mint az ember. / Így él emberben a könyv, a könyvben az ember.” A legkedvesebb írója az orosz irodalom klasszikusa, Lev Tolsztoj, költője pedig József Attila. Mottó mégis Illyés Gyulától választott: „Az írás és a beszéd módja mindenkit leleplez. Jól beszélni és írni magyarul, ez tehát igazánból: jellemkérdés.” Már a Rákóczi iskolában ő volt az egyik éltanuló. Gyakran szavalt és mondott kis beszédeket az ünnepségeken.

1955-ben iratkozott be a Madách Imre Gimnáziumba. Szimbolikusnak lehet tekinteni, hogy az intézmény a későbbi irodalomtörténeti munkássága fő témáját – a Madách-kultuszt – jelentő nógrádi zseni nevét viselte.

Másodikos gimnazistaként élte át az 1956-os forradalmat, a december 8-án történeteket, és személyesen is megtapasztalta a tragédia szörnyűségeit. A gimnáziumban is mindenkire és mindenre szívesen emlékszik. Az osztályfőnökük dr. Balogh Endréné volt, aki magyart és németet tanított, de elsősorban nem mint szaktanárt, hanem mint embert idézi. Nagyon jól összefogta az osztályukat, olyannyira, hogy évtizedekig megtartották az érettségi találkozókat. Mint szaktanárt viszont Herold Lászlót említi, aki „a tanár” volt. Sok mindent tanult és ellesett tőle – hiszen alapvetően ő maga is pedagógus, noha soha nem abból élt. Sokat köszönhet Kocsis Józsefnek, aki az orosz tanára volt, ő inspirálta továbbtanulásra is. A gimnázium nagy hatást gyakorolt élete további alakulására. Tudatosodott benne, hogy Madách Imre és *Az ember tragédiája* milyen értéket jelent a magyar nemzeti kultúra, sőt a világirodalom számára. Az is a középiskola négy éve alatt dőlt el, hogy biztosan humán intézményben fog továbbtanulni.

A tudás elsajátítása: az ELTE és az Eötvös Kollégium

A kérdés csak az volt, hogy hol, melyik egyetemen. Amikor megnyert egy középiskolai orosz nyelvi versenyt, nyilvánvalóvá vált, hogy az orosz lehet az egyik szak, az egyetem pedig az ELTE. Mivel jó volt az íráskészsége, és a magyar nyelv és irodalom tantárgyat is kedvelte, adódott a másik szak. A sikeres felvételi vizsga után felajánlották néhányuknak, tanuljanak románul – nyaranta nyelvi tábort, tengerparti üdülést ígérve. Ami neki is tetszett, vállalta, nem is bánta meg. Erdélyi tapasztalatainak egy része is ide vezethető vissza. Kitűnő tanáraiknak köszönhetően összehasonlító irodalomtudománnyal kezdett foglalkozni, kutatott Erdélyben is, melynek eredményeként néhány írása is megjelent a *Filológiai Közlönyben* és a *Nagyvilágban* is. A kutatási és publikációs hajlamát hamarosan az egyetem Eötvös Kollégiumában fejleszthette tovább, ahol a német és francia nyelvvel is ismerkedett.

A híres intézmény jóval több volt egy diákszallónál. Elsősorban előélete, hagyományai, a magas szintű, a minőségi képzés iránti elkötelezettsége és mindenekelőtt szellemisége miatt. A kollégium éppen az ő idejében – 1959–1964 között – kezdte visszanyerni egykori eredeti, elitképző jellegét. Csak kitűnő vagy jeles bizonyítvánnyal lehetett bekerülni. Számos – ma is ismert – kitűnőség: professzor, tudományos kutató, író, költő került ki közülük. Így például Baranyi Ferenc, aki egy időben a Palócföld főszerkesztője is volt. Amíg a gimnáziumban „csak” szívta magába az ismereteket, itt az egyetemen és a kollégiumban már elmélyült az egyes tu-

dományágakban, különösen az irodalom- és filozófiatörténetben. Itt sajátította el a kutatómunka alapjait, a szakirodalomgyűjtés, a jegyzetelés, a tanulmányírás technikáját, az egyes műfajok sajátjait. Többen úgy kama-toztatták a kollégiumban megszerzett többletudást, hogy benn maradtak az egyetem tanszékén, tudományos műhelyekben, kutatóintézetekben helyezkedtek el, amelyek mindegyike – mint potenciális pálya – adott lett volna számára is, sőt a kísértés is nagy volt.

Amiért mégis hazajött Salgótarjánba, annak az volt az egyetlen oka, hogy akkor már évek óta udvarolt későbbi és egyben mai feleségének, Géczy Máriának, aki itt élt és dolgozott. Így komolyabban fel sem merült, hogy Pesten – saját lakás nélkül – idegenben kezdjék közös életüket. Azt tervezték, hogy hazajön, összeházasodnak és a szülők segítségével indulnak el saját útjukon. Így is történt, és ezt soha nem is bánta meg.

A gyakorlat: a kultúráirányítás helyi szintjein

Éppen akkor – diplomás tanárként történő hazaérkezése idején, 1964-ben – kezdődött meg a 12 osztályos képzés a Sztahanov úti gimnáziumban is. Kojnok Nándornak, a városi tanács művelődési osztálya vezetőjének kapóra jöhetett a kezdő tanárember, mert még 1964 nyarán kinevezte ide középiskolai tanárnak. Nagy Imréné volt az igazgató, akinél jelentkezett is. Voltak tanári ambíciói, de hogy mégsem lett tanár, az is különös történet.

1964 márciusában indult meg a *Nógrád* c. újság – napilapként. A laphoz már korábban, még utolsó éves egyetemistaként elküldte egy-két kéziratát, amelyek közül meg is jelent az egyik, méghozzá éppen Makarencóról. Nagy boldogság volt azt az általa írt 50 sort viszontlátni a megye napilapjában. A másik korai írása egy interjú volt, amit ugyancsak egyetemista korában az Eötvös Kollégiumban készített Sánta Ferencsel, aki – amellet, hogy kitűnő íróként lett ismert – könyvtáros volt a kollégiumban. Az interjúval bement a *Nógrád* szerkesztőségébe, ahol akkor Gotyár Gyula volt a főszerkesztő. Az írását viszont Barna Tibor, a kulturális rovat vezetője közölte le. 1964. április 11-én már az első Költészet napját méltatja, többek között így: „...a legfontosabb, hogy ezen a napon száz és száz olyan ember figyel fel a vers szépségeire, aki eddig vagy csak kötelességből olvasott lírát, vagy egyáltalán nem került kapcsolatba vele.”

Megjelent írásain felbátorodva kérdezte meg – ekkor már kinevezett tanárként – nem lehetne-e úgynevezett külsős a nyári szünet idejére. Lehetett, és így aztán sorra jelentek meg az írásai. Ezekre viszont felfigyelt

Kojnok Nándor, aki felkínálta neki a megüresedett népművelési felügyelői állást.

1964. szeptember 1-jén állt munkába, október 5-én pedig már megrendezésre került Csesztvén a Madách-centenárium, Madách Imre halálának századik évfordulója. Mindjárt részese lehetett egy monumentális ünnepségsorozatnak, ott volt a Madách-kultusz bölcsőjénél. Ma is úgy gondolja, ez az élmény részben meg is határozta későbbi munkásságát, formálta pályáját. Elkezdett rendszeresebben írogatni a Palócföldbe is, ahol szintén még egyetemistaként, 1963-ban jelent meg az első írása Rimay Jánosról.

Egyre jobban érezte magát a tanácsházán, ahogy bedolgozta magát a helyi művelődés gondozásába. Hamarosan népművelési vizsgát is tett az egyetemen, így már hivatalosan is népművelőnek tudhatta magát. Ekkor kezdték Salgótarjánban azt a sajátos kultúrát megalapozni, amelynek máig érződik a hatása. 1966-ben adták át a József Attila Megyei Művelődési Központot, amely nagy munkát adott neki is. Ez időben kezdték el megrendezni a szabadtéri szoborkiállításokat, avatták fel a Fő téri és más szobrokat, megalapították a szimfonikus zenekart. Pezsgő, virágzó, alkotó, újat létrehozó volt itt abban az időben minden nap, ami neki nagyon tetszett.

Személyes kitérőként – ám ide tartozó, számomra emlékezetes eseményként – említem, hogy én 1971 nyarán a feleségem munkába állásával kapcsolatos, a városi tanácson történő ügyintézésünk alkalmával találkoztam először azzal a magas, vékony és nagyhangú fiatalemberrel, akit kollégái Csongrády elvtársnak és Bélának egyaránt szólítottak. Sűrű elfoglaltsága közben is érdeklődött felőlünk, váltott velünk néhány mondatot, és azt kívánta, hogy érezzük jól magunkat Salgótarjánban. Ami nagyon jól esett nekünk. Rövid idő múlva pedig már a *Nógrád* hasábjain megjelent, Pausztovszkijt méltató írását olvastam, amelynek nyomán vettem kezembe először a neves orosz szépirodalom egyik könyvét.

Csongrády Béla sokat dolgozott, de örömmel töltötte el, hogy szinte napról napra látta munkája eredményét tárgyiasult formában is. 1972 különösen felejthetetlen év volt számára. Nemcsak azért, mert az édesapja akkor halt meg, hanem azért, mert akkor volt 50 éves város Salgótarján. Egész éves programot készítettek, amelynek ő volt az egyik kitalálója, szervezője. Szerepelt a programban – többek között – országos népzenei találkozó, irodalmi tanácskozás, voltak előadások, színvonalas szórakoztató műsorok. Képviseltette magát az Írószövetség, meghívtak jeles közéleti személyiségeket, híres embereket. Volt egy Mikszáth-tanácskozás, ahol ő maga is tartott előadást. Napi munkája mellett egyre többet publikált is, különösen, amikor Kojnok Nándor lett a *Palócföld* főszerkesztője.

Ez a kettős tevékenység abszolút kielégítette, nem hiányzott neki más, így a pártmunka sem. Ám felfigyeltek rá. 1973 elején felkínálták a városi pártbizottságon a propaganda- és művelődési csoport vezetői beosztását, amire csak nehezen tudott volna nemet mondani. A városházi búcsúestjén megkönnyezte a maga mögött hagyott csaknem tíz évet. Az új munkahelyén is jó közegbe, kiváló kollégák közé került, jól tudtak együttműködni, sokat dolgoztak, amit a tanácson már megszokott.

1974-ben megkapta a Madách-díjat. Azzal, hogy tíz évre a díj alapítása után, 34 éves korában ez a nagy elismerés érte, az újabb lendületet adott munkájához. 1976 novemberében a *Nógrád* c. újságban megjelent terjedelmes cikkében többek között megállapította, miszerint tudatosodott és megerősödött az a szemlélet, hogy a kultúra – s ezen belül a közművelődés – fejlesztése nemcsak alapvető feladat, de feltétele is a más területeken végzendő eredményes munkának. Ez a megállapítása manapság – merőben más körülmények között – is helytálló.

A munkahelyi közeg továbbtanulásra is inspirálta: 1976-ban elvégezte az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a filozófia szakot, 1982-ben pedig filozófiatörténetből doktorált. Közben tanított az esti egyetemen, és továbbra is folyamatosan publikált, ünnepi beszédeket mondott és írt. Végzett munkája elismeréseként 1978 végén a megyei pártbizottság propaganda- és művelődési osztályának helyettes vezetője, egy év múlva vezetője lett. Végezte a dolgát, de ami lényeges, ahogy a városi tanácson nem lett bürokrata, a pártbizottságo(k)on sem lett – aki ismeri, tudta és tudja – apparátcsik. A végzett munkáról szólva többször is elmondta, a testületi ülések jegyzőkönyveinek közérthető formába öntése, az előterjesztések átdolgozása, a napi 8–10–12 órai szellemi munka idegileg is fárasztó volt. Előfordult, hogy este 10 órakor hívták be egy-két mondat átírására. Mindig úgy érezte, hogy ha a központi anyagokat kulturáltan továbbadja, ha a beszédeket és az előterjesztéseket – például kulturális beruházásokról, iskola- és óvodafejlesztésekről, szakemberek letelepítéséről – megírja, akkor nem pártmunkát végez, hanem a helyi társadalomért dolgozik, jó ügyet szolgál.

A '80-as évek második felében azonban már ő is érezte, hogy a rendszer recseg-ropog, mégis reménykedett, hogy a megbillent egyensúly reformok útján helyreállítható. Nem volt könnyű belátnia, hogy egy korszak letűnt, a régi szerepek és érdemek leértékelődnek. Magával elszámolni még nehezebb volt, nem azért, mintha bűntudata lett volna, hanem mert másként látott sok mindent, mint ahogyan az bekövetkezett. A történetek után viszonylag kellemes meglepetés volt számára, hogy két –

postaládájukba bedobott – névtelen levélen kívül semmiféle atrocitás nem érte. Tehát káros következményét, hátrányát nem érezte annak, hogy 1973-tól 1991-ig – ez utóbbi évben szóvivő volt – politikai pályán mozgott.

A sikeres lapszerkesztői pályaszakasz

1991-ben kinevezték a megyei napilap, a *Nógrád* utódjaként ekkor *Új Nógrád* néven megjelenő újság szerkesztőjének, amely újság akkor már az Axel-Springer tulajdonában működött, főszerkesztője Sulyok László, főszerkesztő-helyettese Kelemen Gábor, kiadóvezetője Kulcsár József volt. A szerkesztőség – mint ez időben minden más újság redakciója is – inkább a háborgó tengerhez, semmint a nyugalom szigetéhez volt hasonlítható, de hagyták dolgozni, és neki ettől több soha, sehol nem is kellett. A napi megterhelő szerkesztői feladatai mellett – még ha gyakran éjszakákba nyúlóan is – folytatta (a korábban külsős) újságírói és közírói munkáját is. Többek között a napilap TV-vélemény rovatában kritikákat írt, Szűrös Mátyással – az Országgyűlés alelnökével, aki két évvel korábban kikiáltotta a Magyar Köztársaságot – készített interjúja az egyik novemberi lapszámban váltott ki nagy olvasói érdeklődést. Közben a megelőző pályaszakaszáról, életérzéseiről szóló vallomását *Túlparton* címmel a *Palócföld* 1991/1. számának Vita rovatában publikálta, majd az 5. számban, *Őssztűzben* c. cikkében reflektált az őt érintő hozzászólásokra. Kevés korábbi írásának volt olyan erős visszhangja, mint a folyóirat körkérdésére adott, szubjektív hangvételű válaszanak.

1992 őszén Izraelben járt, izgalmas és tanulságos útiélményeit az *Ezerarcú ország az „ígéret földjén”* címmel a napilap október 7-ei számában olvashattuk. 1993 áprilisában – a Magyar Rádió egyes műsorai nyomán – a lapszerkesztői időszakában preferált műfajában, jegyzetben emlékezik és emlékeztet a 75 éves Hubay Miklósrá, a jeles irodalomtudósra és íróra, a kitűnő színházi szakemberre. Ebben az időben született meg az első önálló könyve, a *Kötődések* címet viselő gyűjteményes kötete, amelynek premierjét 1994. június közepén a megyei könyvtárban tartották. Egyúttal ez volt az Ünnepi könyvhét rendezvénysorozatának záró eseménye. A könyv előszavát Baranyi Ferenc írta, aki az Eötvös kollégiumi évekből ismerte a szerzőt. Rendre-sorra megjelenő – változatos tematikájú és műfajú – írásai közül itt a *Palócföld* 1995/2. számában megjelent, *Nyitott ajtó a mögött* c. hozzászólásából idézek: „A posztkommunista, modern baloldaliság eszméjét vallók, elfogadók, a szimpatizánsok pedig nem tehetnek

mást, mint bizakodnak. Abban, hogy az emberek felismerik, belátják: a kapitalizmus – amelyet Kelet-Európa is restaurálni kényszerült – alapvetően igazságtalan társadalmi rendszer, de gazdaságilag lényegesen hatékonyabb minden történelmi – köztük szocialista – kísérletnél. Ezért – jelen ismereteink szerint – nem kínálkozik más jó irány, mint a kapitalista, teljesítményelvű termelés és a méltányos helyzetű, a rászorultság elvét figyelembe vevő, az úgynevezett kisemberek tömegeinek leszakadását mérséklő, kompenzáló újraelosztás együttes alkalmazása.” Hogy a jószándékú hozzászólásának éppen az utóbbi mondatai nem valósultak meg, az nem az ő hibája.

A '96 közepéig tartó időszak az állandó – várt és nem várt – személyi változások jegyében telt. A főszerkesztők – Sulyok László, Sztrapák Ferenc, Tanka László – sorban adták át egymásnak a kilincset, mígnem 1995-ben Kopka László, az Egri Nyomda Kft. tulajdonosa megvette a lapot az Axel-Springertől és 1996 novemberében – ismerve korábról és látva itteni munkáját, publikációs tevékenységét – megbízta a szerkesztőség vezetésével. Ezt követően hat éven keresztül – betegsége miatt 2002-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig – meglegedésre látta el a lap felelős szerkesztői teendőit.

Ebben a szerkesztői korszakában is termékeny újságírói teljesítményét – szellemi kreativitását is igazoló – új színfoltot jelentő rovatok nyitásával és jelentős olvasói érdeklődést is kiváltó érdekes sorozatírásokkal gazdagította. Így többek között a nevéhez fűződik a még az 1990-es évek elején indított *Hang-kép* rovat. 1996. január 23-án ugyancsak a jegyzet rovatban meglegedését fejezi ki, hogy „...a könyvtári vasárnap bizonyított, hogy a merőben eltérő gondolkodású, világlátású értelmiségiek képesek egymásra kellő tisztelettel figyelni, s kulturáltan, acsarkodás nélkül is tudnak véleményét cserélni, vitázni...”

1997-ben – nem először és nem is utoljára – nagy szerelmének, a helyi színháznak hódol, amikor *A művészet segít embernek maradni* címmel Salgótarján színházi életéről tart érdekes és értékes előadást az itt megrendezett konferencián, amelynek aztán a szerkesztett anyaga a *Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyvében* (XXI., 1998) is megjelent. Egyébiránt a '60-as évek közepétől a legtöbb színházi előadást volt módja megtekinteni.

Külön említést érdemel a nevéhez fűződő, hosszú éveken át futó egész oldal terjedelmű *Hévígi magazin* és a *Kultúra* rovat létrehozása és szerkesztése, utóbbiban a *Névsorolvasás* című, a Zenthe Ferenc Színház színészeit bemutató sorozata, amely 2012-ben indult, és napjainkban is népszerű. Kezdeményező szerepe és jelentős része volt a lap 2000. évi megújulásá-

ban, benne az *Egy falu, egy nap, egy lap* című, hetenként kétszer jelentkező összeállításnak, valamint a minden második szombaton megjelenő *Értékeink tegnap és ma* című rovatnak. Vallomással és köszönetnyilvánítással is felér a *Gondolatok a könyvtárról* című, 2001 végén – a megyei napilapban, majd később a *Vigaszágon* című könyvében is – megjelent jegyzete, amelyben többek között azt írja, hogy jószerivel egyetlen publikációja sem készülhetett volna el a könyvtár és a könyvtárosok nélkül.

Szerkesztői hitvallása szerint az újságkészítés a legfelelősségteljesebb csapatjáték, amelyben nem lehet könnyelműsködni. Vallja: a felelősség – másokkal, a kollégákkal és első helyen az olvasóval szemben – kell, hogy áthassa a mindennapok szerkesztői munkáját.

Újabb húsz év a szellem szolgálatában

2002-ben, alig a 60. évén túl, kényszerűségből – egy súlyos szívműtét után, egészsége óvása érdekében – vonul nyugdíjba, de nem nyugalomba. Minthogy azóta is esetenként akár napi nyolc órát is túllépő „kötetlen munkaidőben” dolgozik, és szabadon választott feladatai felelősségteljes elvégzésén fáradozik – fáradhatatlanul. Az azóta eltelt csaknem két évtizedben is folyamatosan — itt felsorolhatatlanul – ontotta az írásokat.

Az új életszakaszának első három éve „könyves korszaka” etapjának is tekinthető, ekkor három kötet került ki keze alól. 2003 őszén látott napvilágot a *Zsinórpaddás nélkül – „Felvonások” Salgótarján színházi életéből* című könyve. 2004 nyarán jelent meg a *Vigaszágon* a Palócföld Könyvek új folyamában. 2005 novemberében került ki a nyomdából a *Fekete fehére – igen c., Vallomások a Stécéről, a sportról* alcímet viselő karcsú kis kötete. Ebben a kedvére és az olvasó örömeire válogatott az 1990–2005 között megjelent írásaiból.

A megyei napilap 2005. január 22-ei, szombati számában arról ír, hogy január 20-án, a magyar kultúra ünnepi rendezvényei sorában a művelődési központban útjára indult egy élő irodalmi újság, a Palóc Parnasszus pódiumújság, amely egyrészt fórumot biztosít az alkotóknak, másrészt újszerű kapcsolatot eredményez a közönséggel. A szerkesztés és a rendezés T. Pataki László és Sándor Zoltán nevéhez fűződik. 2006 szeptemberében a *Kultúra* rovatban *Feketén, fehéren – Új folyóirat Salgótarjánban* című írásában ad hírt arról, hogy bemutatták az új közéleti-kulturális folyóiratot, a *Tarjáni Városlakót*. A negyedévente megjelenő újság alapítója (az azóta elhunyt) Ercsényi Ferenc volt, aki magántőkéből hozta létre a kiadványt. A lap megújítását és kiadását 2015-től a SZUPERINFÓ hirdetési újság tu-

lajdonos-vezetője, Losonczi Tamás vette át, aki tragikus körülmények között ez év június elején halt meg. (Nyugodjanak békében!)

Dr. Csongrády Béla hosszú szakmai pályájának minden szakaszában – még napjainkban is – szorosan kapcsolódik a megyei napilaphoz, írásai rendszeresen megjelennek a nyomtatott újságban és annak online változatában, a nool.hu hasábjain is. Gyakran olvasható a neve nemcsak szerzőként, de könyvek, kiadványok lektoraként, szerkesztőjeként, különböző rendezvények előadójaként, szervezőjeként, narrátoraként. Felkérés alapján is ott van a legtöbb helyi – főként képző- és fotóművészeti – kiállítás megnyitásán, beszédet mond, értékeli és méltatja azokat, értekezést és kritikát is ír róluk.

Így természetesen ott volt a helyi Zenthe Ferenc Színház 2012-es megalakulásakor, előadásainak azóta is értő kritikusa és méltatója, népszerűsítője, egyben a színház szóvivője is. Hosszú idő óta elnöke a Madách-hagyomány Ápoló Egyesületnek, őrzí, gondozza a nagy író és a róla elnevezett középiskola értékeit. A könyvei közül kiemelkedik – felbecsülhetetlen irodalomtörténeti értéke miatt is – a „*Remény a csillag...*” (I, II., III.) című terjedelmes kötete, amely a Nógrád megyei Madách-kultusz elmúlt ötven évének ékes foglalata. 2011 októberében *Az ember tragédiája* írója halálának 150. évfordulóján Csesztvén rendezett ünnepségen mutatták be. Habent sua fata libelli – a könyveknek is megvan a maguk sorsa, ahogy a latin mondás is tartja, és igaz ez Csongrády Béla könyvei esetében is. Az ő könyveinek sorsa – jelentős helytörténeti és a Madách-kötet egészen ritka irodalomtörténeti értéke miatt – abban áll, hogy minden lélek lakozik.

2007-től 2019-ig néhány társával együtt működtették a Szerdatársaság Irodalmi Kávéházat (amely részben a Palóc Parnasszus utódja is volt) a József Attila Művelődési Központban. Ezen időszak alatt több mint kétszáz rendezvényt tartottak a környékbeli művészek, alkotók bevonásával, de számos rangos vendégük volt megyén kívülről is. Így például Eszterházy Péter író, Beer Miklós váci püspök vagy éppen Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója. Ezeken a nagy érdeklődéssel kísért eseményeken sokszor volt műsorvezető, narrátor és/vagy beszélgetőpartner.

Vezetésével ötven éve tartják a Váci Mihályról elnevezett városi általános és középiskolai versmondóversenyt, amelynek rendszeresen zsűritagja és/vagy elnöke is. Sokáig volt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (ITI) megyei elnöke, húsz éve pedig az országos testületben is elnökségi tag. Az említett – valamint egyéb – történésekről rendszeresen jelennek meg cikkei a *Nógrád Megyei Hírlapban* is.

Az ugyancsak rendszeresnek mondható előadásai, értekezései közül két értékes helyi irodalomtörténeti konferencián elhangzott előadása külön kiemelését érdemel. Mind a két tanácskozás helyszíne a SITI volt. Az I. Pál József konferenciára 2015. október 16-án került sor, amelyen *Művészet és közélet* címmel tartott előadást. Ennek a szövege a II. Pál József konferenciára megjelent *A palóc mentor* című kötetben látott napvilágot. A másik konferencia időpontja: 2016. október 21-e volt. Itt elhangzott előadásának címe: „*Elmondatlan szavak...*”. *Paróczai Gergely munkássága*. A hallgatóság és különösen az érdeklődő szakmai közönség mindkét referátumot nagy érdeklődéssel és elismeréssel fogadta.

Szintén külön érdemes szólni a sportszeretetről, és azon belül is az SBTC labdarúgócsapatához fűződő, több mint hatvan éve tartó „szerelméről”. Nagy valószínűséggel ő az a törzsszurkoló, aki a legtöbb Stécémérkőzésen volt jelen, főként a hazai meccseken, de a csapat NB I-es szárnyalása idején idegenbe is gyakran elutazott a csapattal. Gyermekeként még Puskás Ferencet is látta itt játszani. Tavaly – amikor a klub a 100 éves évfordulóját ünnepelte – az egyik szerkesztője és szerzője volt az egyesület történetét feldolgozó képes albumnak, és ő mondta az ünnepi beszédet is.

Napjainkban is folyamatosan jelennek meg aktuális írásai, az év elején beválasztották a „Salgótarján 100 éve város” emlékbizottságába.

Munkássága: hiteles korlenyomat

Dr. Csongrády Béla újság- és közíróként egyaránt érdeklődő, hírzékeny, irodalomtörténészként nagy tudású, tárgyilagos értékszemlélettel, kitűnő írás- és elemzőkészséggel megáldott szakember. Ezek a tulajdonságok párosulnak önfegyelemmel, kitartással, megbízhatósággal. Immár ő a megyei újságírás doyenje, aki szerteágazó műfajú és műnemű írásaiban az adott időszak legfontosabb problémáit dolgozta fel, kapcsolatait, információit írói tevékenysége szolgálatában is felhasználta.

Ismertsége és elismertsége, jó fellépése, intelligenciája, kultúrája és kitűnő kapcsolatteremtő képessége birtokában olyan személyiségeket is szólásra bírta, akik egyébként nem szívesen vagy egyáltalán nem álltak a média rendelkezésére. Mindezt az írásaiban magas színvonalon realizálta. Megjelent könyvei, dolgozatai, cikkei az adott kor lenyomatai, kitűnő forrásai lehetnek azoknak, akik ez elkövetkező időkben feldolgozzák majd közelmúltunk és jelenkorunk társadalmát.

Változatos műfajú és szerteágazó tematikájú írásaiban feltárul a város és lakói életének megannyi mozzanata, képet kapunk a helyi társadalom állapotáról, valós képet nyerünk a kultúra és a művészetek értékeiről, bepillantást a magas kultúra kulisszáiba éppúgy, mint a dolgozós hétköznapiak nem mindig látványos és szívderítő eseményeibe. Dr. Csongrády Béla nem csupán saját megfigyeléseit írja le, érzéseit és véleményét teszi közzé, de a környezetét is megvilágítja és ábrázolja sajátos írói eszközeivel. Életútja és pályafutása, életműve és munkássága – Salgótarján elmúlt több mint fél évszázadának hiteles korlenyomata és – csakhogy stílszerű legyek – „színpadra állítása” is egyben.

A *Nógrád* c. napilapban, illetve annak jogutódjaiban átlagban havi 5 cikkel számolva mintegy 3500 írása jelenhetett meg. Ugyanakkor a *Palócföld* c. folyóiratban mintegy 170–180 írása látott napvilágot. Nógrád megyében ezzel a publikációs teljesítményével mindkét sajtóorgánumban a képzeletbeli dobogó legmagasabb fokán állhat. Munkássága azonban az egészét tekintve felbecsülhetetlen értékű, melyet a fenti adatok „csak” statisztikailag jeleznek. Életműve, különösen a kultúra iránti elkötelezettsége, szakmai alázata, kollegiális segítőkészsége példamutató a kortárs és a következő nemzedék számára egyaránt.

Számos elismerés, oklevél, kitüntető cím és díj birtokosa: többek között Salgótarján díszpolgára, a megyei önkormányzattól Madách-díjat és sajtódíjat kapott, a vállalkozók pedig Prima-díjjal ismerték el munkásságát.

Tervei között – a folyamatos közírói munkája és közösségi szerepvállalása mellett – szerepel a felkészülés 2023-ra, Madách Imre születésének kétszázadik évfordulójára, világirodalmi rangú szellemi hagyatékra méltó megünneplésére.

Személyisége: városi jelenség

Dr. Csongrády Béla habitusának fő jellemzője az erős ambíció, a nagy munkabírási, a kitartás. Írásainak állandó ismérve a nyelv tisztelete, a pontos szövegalkotás, a stiláris tisztaság. Számára a Madách-kultusz ápolása és erősítése, az örök emberi értékek tisztelete erkölcsi parancs is. Nála a madáchi szellemiség megtartása elvi kérdés, ahogy a lakóhelyéhez, a hagyományokhoz, a helyi értékekhez való ragaszkodás, a *genius loci* középpontba állítása is. Egyik legfőbb személyiségjegye belső motivációja, elkötelezettsége, ami állandó készenlében tartja, folyamatos írásra sarkallja. Nem munkamániás – hiszen racionálisan disztíngvál, saját kedvére is szelektál –, de az bizonyos, hogy hivatása megszállottja. Kevés áldozatkész

lokálpatrióta él köztünk, aki sehol máshol nem tudta volna elképzelni az életét, mint Salgótarjánban. Ahol jószerivel minden utcasarokhoz, épülethez köti valamilyen maradandó élmény. Ma is nagyra értékeli az annak idején kitüntetett városközpont építészetét, a városháza és a múzeum környékét, mert ismerte azt a megelőző állapotában is. Örömmel tölti el, amikor a máshonnan jött vendégeit kalauzolhatja a városban és környékén, elkísérheti őket Salgóra, Somoskőre vagy éppen a Medves-fennsíkra, és látja, megéli, hogy nem tudnak betelni a látvánnyal.

Dr. Csongrády Béla vallja és büszke rá, hogy nagyságrendjéhez képest Salgótarján – amelyet esetenként leszólnak – több értéket tud felmutatni, mint ahogy azt egyesek vélik. Sok itt a kulturális rendezvény, megannyi tehetséges ember él a városban, aktív civil szervezetek működnek. Az viszont nagyon fáj neki, hogy megszűnt a számviteli főiskola, elveszítette korábbi rangját az SBTC csapata, és jó néhány országosan népszerű, jelentős látogatottságnak örvendő kulturális rendezvénnyel is szegényebb lett a megyeszékhely. Elkötelezett városa iránt, miközben a környezet állapotáért is felelősséget érez. Úgy véli, az emberiség legnagyobb ellensége önmaga, mert egyrészt háborúkkal semmisítheti meg a világot, másrészt biológiai környezetét teheti tönkre. Ezért is híve az egészséges életmódnak: soha nem dohányzott, csínján bánik az alkohollal. Fiatal korában számos sportot kipróbált, felnőtt fejjel, munka mellett, hosszú éveken át futballozott kispályán, baráti köre és az újságírók csapatában is.

Pályája tanulság és példa is lehet különösen a fiatalabb nemzedék előtt. Egész munkássága a jobbító elképzelések és javaslatok, az építő kritikák és vélemények gazdag tárháza. A megszerzett és kiérlelt tudás közkinccsé tételének kötelezettsége, a széles értelemben vett kulturális ismeretek terjesztésének belső igénye, a tárgyilagos és kritikai szemlélet nyilvános érvényesítése az, ami dr. Csongrády Bélát a kor- és pályatársai közül is kiemelte, egyedivé, hitelessé és elismertté tette. Markáns személyisége, városi jelenség-léte, írásainak hatása, példaadó ereje olyan kulturális közeget érlelt, atmoszférát létesített a városban, amellyel már eddig is beírta nevét Salgótarján kulturális annalesébe.

Köszönet érte neki. Isten éltesse 80. születésnapján!